

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНІ Т. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

ЗАПИСКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
імені Т. ШЕВЧЕНКА

Том ССХХІІІ

Праці секції етнографії та фольклористики

Львів — 1992

ЛИСТИ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА ДО МИХАЙЛА ЗУБРИЦЬКОГО

У дослідженнях життя і наукової спадщини, громадської діяльності видатного українського вченого Володимира Гнатюка майже не зачеплено його тривалих взаємин із Михайлом Зубрицьким, який віддав багато літ свого життя вивченню етнографії та історії населення Українських Карпат, залишив понад 325 різноманітних публікацій¹. Причиною такого стану була недостатня кількість достовірних документальних джерел у державних архівосховищах.

Наприкінці 1970 р. вдалося виявити значну колекцію паперів М. Зубрицького, що їх з немалими труднощами зумів зберегти його син Володимир. На особливу увагу серед цих джерел заслуговують 19 листів і поштових листівок Володимира Гнатюка, який разом з Іваном Франком та Михайлом Грушевським відіграли важливу роль у становленні й розвитку наукових зацікавлень М. Зубрицького, постійно і з великим тактом підтримували та спрямовували його дослідницьку діяльність. Проживаючи з 1883 до 1914 р. в далекій гірській закутні — селі Мишанці, а відтак у Берегах-Долішніх, М. Зубрицький відчував потребу такого спілкування і з увагою ставився до порад В. Гнатюка, хоча той був на п'ятнадцять років молодший. Йому, І. Франкові та М. Грушевському надсилав більшість своїх основних праць та видавав їх із їхньою допомогою. Неодноразові спроби надрукувати виявлені епістолярні пам'ятки, в тому числі з нагоди 100-річчя від дня народження академіка, закінчувалися невдачами.

Листи В. Гнатюка охоплюють майже два десятиліття, від 8 лютого 1899 (перший) до 9 травня 1917 р. (останній), і не лише криють в собі цінний матеріал для висвітлення його взаємин із М. Зубрицьким, а й подають істотні факти про етнографічну та науково-історичну працю І. Франка, М. Грушевського, діяльність Наукового товариства імені Шевченка у Львові тощо. Найбільше ж відомостей у них, безперечно, знайдуть біографи В. Гнатюка та М. Зубрицького.

Не випадково В. Гнатюк ділиться з М. Зубрицьким своїми фольклористичними та етнографічними задумами. У листі від 8 лютого 1899 р. він наголошує, що при теперішніх записах звертає би особливу увагу на збирання анекдотів, легенд, матеріалів про звичаєве право, вірування, народну медицину, різні ремесла і т. д. Не важко спостерегти, що цим заохочувалося до подібної праці й адресата. І такі дії не пропали безслідно. Згодом І. Франко, оцінюючи наукову працю М. Зубриць-

¹ Докладніше про М. Зубрицького див.: Дем'ян Г. В., Канцедал Л. Д. Михайло Зубрицький і його словенський щоденник // Питання текстології: Дожовтнева та радянська література.— К.: Наук. думка, 1989.— С. 209—213, а також статтю в цьому томі Записок НТШ.

кого, відзначав, що «він почував потребу вникнути якнайглибше в душу народу і передати нам, відбитим культурною течією далеко на бік від того народу, його духове і моральне обличчя в можливо повній і автентичній формі. Він перший у нас звернув увагу на ті зерна культурної історії та народної психології, що когось день у день у тих сірих, безконечних селянських розмовах, і пробував виловлювати з них причинки для своїх наукових тем»². Поради В. Гнатюка розширювали коло дослідницьких зацікавлень М. Зубрицького, допомагали йому відчувати пульс свіжої наукової думки в тодішній Європі, зокрема в Галичині.

Як відомо, В. Гнатюк образ був село Мишанець (тепер Старосамбірського району на Львівщині) одним з основних пунктів для своєї тривалої і результативної фольклорно-збирацької праці³. В цьому скільки міг сприяв йому М. Зубрицький, підшукуючи приміщення для життя та добрих оповідачів. Водночас і сам не мало почерпнув від талановитого дослідника в галузі методики фольклористичної та етнографічної праці. До того В. Гнатюк намагався не випускати з поля зору наукової діяльності М. Зубрицького, радив йому, якими проблемами варто зайнятися, делікатно вимагав кінцевих доповнень до виконаних студій. Наприклад, у листі за 17 листопада 1910 р. пропонує описати похоронні звичаї бойків, подібно до надісланої раніше такої ж праці М. Зубрицького про гуцулів. 22 січня 1906 р. просить його проілюструвати своє дослідження про народний одяг відповідними малюнками чи фотографіями. У червні 1900 р. (лист не датовано) вимагає уточнити окремі місця в підготовленому рукопису. Листи В. Гнатюка, а також відповіді на них М. Зубрицького⁴ містять чимало відомостей до історії створення та опублікування праць дослідника Бойківщини, спадщина якого досі залишається ще маловивченою, хоча її не один раз позитивно оцінювали І. Франко, М. Грушевський та сучасні українські вчені Р. Кирчів⁵, К. Матейко⁶ й інші.

Кілька поштівок і листів стосуються праці В. Гнатюка та участі М. Зубрицького в засіданнях Історично-філософської секції Наукового товариства імені Шевченка у Львові.

До М. Зубрицького звертався інколи В. Гнатюк і з проханнями дібрати місцевий матеріал для його розвідок. Зокрема, 13 лютого 1912 р. просить розпитати, чи є в Мишанці раваші*, а якщо знайдуться, то дістати їх якнайбільше і відправити до Львова, вказавши при цьому, чи відрізняються вони від гуцульських і чим саме. Листування розкриває певною мірою заходи В. Гнатюка до придбання експонатів з Бойківщини для Етнографічного музею Наукового товариства імені Шевченка та участь М. Зубрицького в цій важливій справі.

В. Гнатюк ставився до М. Зубрицького зі щирим довірям, звертався до нього з питаннями суто особистого характеру, радив, з якими пропозиціями той пови-

² Франко І. *Bel parlar gentile* // Франко І. Збір. творів: У 50 т.— К., 1982.— Т. 37.— С. 10.

³ Яценко М. Т. Володимир Гнатюк: Життя і фольклористична діяльність.— К.: Наук. думка, 1964.— С. 122.

⁴ Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН України (далі — ЛНБ АН України), від. рукописів, ф. 34, спр. 226.

⁵ Кирчів Р. Ф. Етнографічне дослідження Бойківщини.— К.: Наук. думка, 1978.— С. 61—66.

⁶ Матейко К. І. До історіографії етнографічного дослідження Бойківщини // Матеріали з етнографії та мистецтвознавства.— К.: Вид-во АН УРСР, 1962.— Вип. VII—VIII.— С. 145.

* Раваші, реваші, роваші — дерев'яні палиці, на яких вівчарі ножем або сокирою позначали, скільки який господар пригнав до збірної отари овець на випас та одержав сиру й молока.

нен виступити на загальних зборах Наукового товариства імені Шевченка (лист за 5 травня 1909 р.). У кореспонденції трапляються факти про матеріальне становище В. Гнатюка, його здоров'я, задуми щодо вдосконалення системи оплати праці постійних співробітників НТШ та інше.

На жаль, поки що не всі листи В. Гнатюка до М. Зубрицького виявлено. Їх було, безперечно, більше. Однак і наявні дають можливість з'ясувати не один вагомий факт взаємин обох народознавців та їхньої багатогранної наукової і громадської праці.

Григорій ДЕМ'ЯН

№ 1

Львів, 8.II.1899 [р.]*

Високоповажаний Добродію!

Д[окто]р Франко переказував мені, що Ви писали до нього, бажаючи, щоби приїхав хто до Вас — між иньшим і підписаний — записувати етнографічні матеріали¹. Маючи тепер можливість зробити подібну прогульку, прошу подати ласкаво мені от які інформації:

- 1) Як до Вас можна дістатися і кілька можуть виносити кошти дороги;
- 2) Кілько коштував би у Вас пересічно денний побут, бо я коли їхав би, вибирав би-м ся на довший час, кілька тижнів, а відповідно до того мусів би привезти з собою певний запас грошей;
- 3) Кілько треба б у Вас платити денно** селянам (бо я переважно на дни беру оповідачів);
- 4) Чи далеко від Вас до почти²; чи легка до неї комунікація?

При записях теперішних я клав би особливу вагу на: а) Анекдоти; б) Легенди; в) Порнографічні (сороміцькі) пісні і оповідання; г) Віровання; д) Звичаєве право; е) Народня медицина; ж) Всякі ремесла. Прошу про те повідомити мене, чи мав би я до того в Вашому селі спеціалістів. Розумієся, що иньшими спеціалістами я не буду також гордити. Надіючись прихильної відповіді, остаю

з правдивим поважанєм

Володимир Гнатюк

Ул[иця] св. Войтіха, ч[исло] 9 А. 1 (або Чарнецького, 26).

* Автографи цього і всіх иньших опублікованих тут листів В. Гнатюка до М. Зубрицького зберігаються в архіві Г. Дем'яна.

** Тут і далі — підкреслено в оригіналі.

№ 2

Львів, 27.IX.1899 [р.]

До В[исоко]п[оважаного] о[тця] Михайла Зубрицького в Мшанці³.
Виділ Наукового Товариства імені Шевченка, діставши від Вас «Діло»
за р. 1884—1898 і кільканайцять Шематизмів⁴ Перемиської єпархії, ува-
жає обов'язком зложити за Ваш дар щире подяку.

З Виділу Товариства:

Сидір Громницький,
заст [упник] голови⁵Володимир Гнатюк,
секретар

№ 3

Прийшло 4.VI.1900 [р.]*

Високоповажаний Добродію!

На стороні 33 Вашого скрипту⁶ є значок V, яким Ви відкликуєте ся на за-
мітку на иньшій стороні. Сю замітку зецер згубив і тому просимо Вас напи-
шіть її ще раз, як також просимо про зворот сих обох післаних Вам сторін.

З поважанем

В. Гнатюк

№ 4

У Львові, дня 28.X.1904 [р.]

Маю честь П[ана] Т[овариша] члена⁷ повідомити, що засідане Істо-
рично-філосо[фичної] секції Наукового Тов. імені Шевченка буде дня
2.XI, в середу о годині 10^{1/2} рано з таким порядком:

- 1) М. Грушевський. Історія України, т. V, ч. I⁸;
- 2) Д[октор] І. Франко. Матеріали до історії Коліївщини⁹. О год[ині]
11 зас[ідання] Археогр[афичної] комісії.
Про иньше поговоримо тут!

З поважанем

В. Гнатюк

* Лист не датований. Дату проставив М. Зубрицький, очевидно, на підставі штемпеля.

№ 5

Львів, 11.I.1906 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Будьте ласкаві зладити мені до «Хроніки» короткі змісти своїх праць: 1) «Село Мшанець (матеріали до «Записок»)»¹⁰; 2) «Пачкарство» (вже видрукуване)¹¹; 3) «Ноша»¹² — і прислати як можна найшвидше. Коли задумуєте вибратися до Львова? Як здоровле?

З правдивим поважанем

В. Гнатюк

№ 6

Львів, 22.I.1906 [р.]

В[исоко]п[оважаний] Добродію!

Дякую за змісти. Праця про ношу не йде до збірника, бо до неї конечно треба малюнків і то добрих (як у «Гуцульщині»¹³ є фотографія сердака). Треба казати пофотографувати сердаки, а потім надрукуємо працю в «Матеріалах до укр[аїнсько-] р[уської] етнології»¹⁴.

Вовк¹⁵ не відповів мені нічого; я навіть не знаю, де він тепер, чи ще в Парижі, чи вже в Петербурзі, куди мав їхати. Секція буде 2/II, як Ви хочете. Посанкуватися приїхав би, якби не кашляв, а так що?

З повним поважанем

В. Гнатюк

№ 7

У Львові, дня 22.II.1906 [р.]

Маю честь П[ана] Т[овариша] члена повідомити, що засідане Істор[ично-]фільос[офічної] секції Наукового Тов[ариства] імени Шевченка буде дня 25.II., в неділю, о годині 6 вечером з таким порядком:

- 1) Ів. Джиджора. «Україна в 1738 р.»¹⁶;
- 2) Д[октор] Ів. Франко. «Матеріали про шпихлірі»¹⁷.

З поважанем

В. Гнатюк

№ 8

Львів, 14.II.1908 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Я хочу написати невеличку статтю¹⁸, до якої треба мені записати деякі матеріали; а що я сам по причині хвороби не можу виїхати, то звертаюся до Вас із проською, щоб Ви були ласкаві (чи самі, чи посередньо) розвідатися і записати оповідання (коли є) на ось які теми:

1) Чи нема в Вашій околиці споминів про ревізію дівчат, яку переведжено тоді, як знайдено мертву дитину, а не знано, хто її мати. Коли була ревізія, як відбувалася і яку кару визначувано за те?

2) Чи не купано в часі посухи баб, аби пізнати, котра відьма і як се роблено?

Як карано винних під 1 і 2? Чи не палено живцем?

3) Чи нема традиції про визволюване злочинця (злочинниці) від смерти через те, що хтось із присутніх заявляв охоту ввійти в подружжя з ним і чи замість під шибеницю не відпроваджувано злочинця до шлюбу? Чи жінщині не заявляв охоти кат — оженитися з нею і визволити від смерти?

Буду за се дуже вдячний.

З правдивим поважанем

Волод. Гнатюк

№ 9

Львів, 5.III.1909 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Вже давно писав я Вам, щоб Ви були ласкаві замовити в себе моделі народної будівлі для нашого музея¹⁹, але Ви мабуть не зробили того. Прошу отже тепер ще раз іменем Виділу і як треба, то зараз по одержанню Вашої відповіді я вишлю Вам на те задаток. Для орієнтації при умові з майстрами подаю Вам ціни гуцульських моделей: церква — 60 кор.; хата з огорожою, богацька — 40 кор.; хата бідна — 20 кор.; колиба — 10 кор.; олійниця — 10 кор. Сі моделі замовив для нас Л. Гарматій²⁰ в Головах²¹.

Надто прошу призбирати бойківську ношу на два манекіни, мужчину і жінчину, маючи на увазі при тім річи, що виходять із уживання.

Вас запитувано від нас про обряд страшного суду; що з тим чувати?

Будьте ласкаві повідомити мене також, чи приїдете сього року на загальні збори, які будуть правдоподібно 12 мая, а якби се було неможливе, то иншого тижня, в будний день, в середу або четвер і по полудни. Хотів би я се знати тому, що піддав би Вам деякі внесення на збори, а крім того мав би й одну по часті особисту просьбу²². Розуміється, писати про те варта аж тоді, як Ви зовсім певно схочете приїхати на збори.

Що зрештою коло Вас доброго? Чому ніколи не обізнетеся?

З правдивим поважанем

Володимир Гнатюк

№ 10

Львів, дня 5.V.1909[р.]

Високоповажаний Добродію!

Збирався я до Вас писати, збирав і ось аж коли зібрався; тепер мушу вже писати, бо загальні збори на другий тиждень, отже, щоби Ви дістали на час письмо й могли над ним подумати.

Справа така. Я пропоную, щоби Ви на загальних зборах виступили з двома, зглядно трьома внесеннями, з чого одно було б моє особисте. Я думаю, що збори приймуть їх усі, навіть що до мене; вправді остатнє Виділ міг би полагодити і без пригадок загальних зборів, але кого не пече, той не посувається; членів Виділу не інтересує спеціально моя особа, а мені якось не випадає самому вилізати з пропозиціями в своїй справі.

Отже, перше внесенне: Поручається Виділові, щоби на ґрунті Акад [емічного] Дому виставив чиншову каменницю, поробивши вперед потрібні приготування.— Як увидите з рах [унку] Акад. Дому, він несе дефіцит і як тақ далі буде йти, то він може з часом збанкрутувати. Вправді весь огород, на яким він стоїть, представляє немалу вартість, але поки що з нього нема ніяких доходів (в 1908 р. за траву прийшло з нього кілька корон!). Коли виставиться на нім велику каменницю, то й вартість ґрунту зросте і каменниця буде з чиншів приносити дохід (пор. каменницю при ул [иці] Чарнецького, 26)²³, з якого частину можна би обертати на покриті дефіцитів Акад [емічного] Дому. Що Каменниця в сім місци мала би все чинші внидов [зі], се не підлягає ніякому сумнівови, бо положене її в здоровій околиці і близько до міста, а надто Русини дуже радо воліли б мешкати в руській каменниці, як у польській. До камен [иці] при ул [иці] Чарнецького замовляють собі Русини помешкання місяцями наперед, те саме було би й тут. Щож до переведення пляну, то він не трудний, бо як є ґрунт, то на будову можна в руських товариствах затагнути короткотермінову позичку, а як бу [де] доведена будова під дах, тоді затагнеться гіпотечну позичку на довгі літа сплати. Сей плян, отже,— се ніяка фантазія, лиш реальне діло, яке треба, одначе, як усяку иншу річ, піддати людям.

Друге внесенне: Поручається Виділові уложити для функціонерів, зайятих у Товаристві, а не приналежних до робітничої верстви (головно наукових) службову прагматику, на підставі якої вони могли б авансувати механічно відповідно до літ служби, як се має місце в державних, краєвих і навіть приватних поважніших інституціях.

Се справа не маловажна. Товариство розвивається з кождим роком і повинно далі розвиватися, а не стояти на однім місци. Возьмім хочби його бібліотеку. Зразу мало воно тисячку книг, тож до них не треба було ні кустошів, ні амануензісів, ні помічників, ні навіть постійного слуги. Але тепер має їх коло 30 000, а який річний приріст книг, се маєте у справозданню. Круг читачів також збільшується. Коли перше можна було одною силою і то нефаховою обходитися, то нині трудно, а за пару літ буде ще трудніше. Правда, що й тепер можна взяти студентів і ті, маючи по 60 кор [он] місячно, будуть сповняти сі функції (як, то инша річ,— а чим більша бібліотека, тим трудніше). Але се не може вважатися правилом, не може все тягтися і не може все виходити на користь Товариства, бо посло-

виця: «Тане м'ясо пси їдять» не втратила ще свого вальору (до цього прошу порівняти, що один такий господин порядкував музей і закрив із нього на кілька сот корон предметів, а доси справа ще не полагоджена, хоч злодійство викрилося ще в жовтні!). Товариство повинно мати солідних функціонерів, постійних, а крім того все з науковою кваліфікацією, які сповнивши свою функцію чи в музею, чи в бібліотеці, чи в канцелярії, чи в касі і, маючи поза службою вільний час, могли той час використ[ов]увати на наукову працю і працями своїми заповняти видання Товариства. А щоби вони могли се робити, повинні бути матеріально на стільки забезпечені, щоби інші заняття не відтягали їх від наукової праці. Возьмім конкретний випадок. Тепер бібліотекарем є Кривецький²⁴. Він скінчив уже університет і тепер перед ним дві дороги: або вчитися до учительського іспиту і йти до гімназії, або лишитися при бібліотеці. Чи варта він лишатися в Товаристві, про те подумайте Ви, на мою думку, варта. Коли, однак, має лишатися, його матеріальне забезпечення не повинно бути гірше, лиш бодай таке саме, як у службі при гімназії (се ж приватна служба!). А щоби його зрівнати, треба уложити відповідну службову прагматику, якої доси нема зовсім, хоч у всіх поважних фірмах вона є (Дністер²⁵, Нар[одна] Торговля²⁶, Просвіта²⁷): Коли сього не буде, то не кождий згодиться йти на приватну службу Товариства, як я се зробив, і Товариство, можучи затримати для себе добру силу, утратить її, нічого не зиславши остаточно.

Третє внесене (моє особисте): Поручається Виділові упорядкувати службові побори секретаря і зрівнати їх із поборами учителя гімназії (наразі разом із Видавн[ичою] Спілкою²⁸), почисливши йому при тім дотеперішні літа служби.

Я вступив до служби 1898 р. в кінці вересня з платнею 40 кор[он] місячно. Від другого кварталу 1899 р. піднесено мені сю платню на 60 кор[он] місячно, а що Маковей уступив тоді з редакції «Л[ітературно-]Н[аукового] Вістника»²⁹, я став на його місці з відповідно зменшеною платнею 70 кор[он] за Л[ітературно-]Н[ауковий] В[істник]», разом, отже, в 1899 р. (від II кварт[алу]) побирав я платні з Товариства 130 кор[он]. В 1904 р. піднесено мені на внесене Павлика³⁰ на загальних зборах платню секретарську на 100 кор[он], в 1906 р. на 120 кор[он], а в 1907 р. на 170 кор[он]. На сім стою доси. Коли опісля Л[ітературно-]Н[ауковий] В[істник] перебрала Вид[авнича] Спілка, я остав із тою самою платнею й там, а коли в 1907 р. перенісся друк «Л[ітературно-]Н[аукового] В[істника]» до Києва, редакційний комітет знесено і редактором став один проф. Грушевський, я не мав що робити і перебрав на себе адміністрацію «Л[ітературно-]Н[аукового] В[істника]», за яку визначено мені 80 кор[он] місячної платні. Так, отже, я «розпався» між два товариства і від 1907 р. (але не від січня) побираю платні: 170 к[орон] + 80 к[орон] 250 к[орон] і ще кілька сотиків). За ці гроші в Львові при теперішній дорожнечі очевидно вижити не мож; заробити окремо працями я багато не годен, раз, що я хорий і не можу сидіти при праці як колись, друге, що етнографія загалом не дуже поплатна наука і вклад роботи роблений в неї не покривається гонораром (цінник на етногр[афічні] праці нижчий, як на інші). Другий рік покриваю я свої щомісячні недобори позичками, але що довгів не звертаю, бо нема звідки, то вони все зростають. Але так далі йти не може, бо я мусів би збанкрутувати. З уваги, однак, що якби я був пішов до учительської служби, незадовго мав би вже VIII рангу (бо ж на іспит з руської мови на

цілу, і з фільольогії на низшу гімназію не треба було мені приготуватися більше як рік) і стояв би матеріально далеко ліпше і певно довгів не мав би, а поза шкільною наукою міг би був так само заробляти, як прим [іром] Томашівський³¹, Людкевич³², Ф. Колесса³³ і ин. Думаю, отже, що моє бажане зрівнати мої службові побори з платнею учителів (наразі спільно з Вид [авничою] Спількою, а якби Вид [авничої] Спільки не стало, то Тов [ариство] само повинно се робити) не буде незвичайне і що члени його приймуть; так само повинні приймати внесені службової прагматики, щоби я, вислуживши якесь число літ, тим самим авансував у платні, а не потребував чекати, доки Виділ не здогадається сам піднести її, або звертатися до кого з членів, щоби клав внесені, як от тепер прошу Вас.

Як буде ще час, то напишіть мені свій погляд на сі справи, як ні, то може приїдете швидше (в вівторок вечером), то можемо ще в'яснити, що показалося Вам неясним.

З правдивим поважанем

Волод. Гнатюк

Вам, правдоподібно, пришло знов повновласть о. Мар [ко] Грушевський³⁴.

№ 11

Львів, 17.XI.1910 [р.]

Високоповажаний Добродію!

В 1911 р. хоче Етн [ографічна] Комісія випустити один том збірника з описами похоронів і голосінь. Туди дам я також ту запис про гуц [ульський] похорон³⁵, що Ви колись прислали. Тепер же прошу, щоби Ви були ласкаві зладити якнайповніший опис бойків [ського] похорону. Бойки не мають тепер пильної роботи, то можуть Вам оповідати. Добре було би, якби Ви сей опис надіслали в січни. Прошу ласкаво повідомити мене, чи приймаєте сю пропозицію³⁶.

З правдивим поважанем

Вол. Гнатюк

№ 12

Львів, дня 30.XI.1910 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Етн [ографічний] Збірник т. XXVI і XXVIII вислав Вам і як Ви його не маєте ще в руках, то певно дістанете.

Що до перекладу слова «ходаки», то мене запитував перекладчик, як їх назвати, але ж я не германіст і не вмів йому порадити³⁷, тому він узяв

переклад із Желехівського³⁸. Як будете писати до Базелю, то запитайте, як німці називають такі ходаки? Riemenschuhe — також не відповідають фактичному стану.

Що до рисунків, то з них або можна би поробити кліші, або дати їх кому перерисувати, за що також треба би заплатити, хоч менше. Іншої ради не знаю. Але Ви можете німцям вислати оригінали з тим, що мають Вам їх звернути, а як їм треба, най собі на свій кошт пороблять копії.

Грушевський виїздить при кінці сього тижня до Київа і буде там найменше зо два місяці, тому засідання секції в грудні не буде.

Моє здоровле досить погане і я більше мушу пролежувати, як працювати, але що можу, то роблю і до канцелярії ходжу, як не мушу лежати в ліжку. Мої бронхи попсовані і через них мушу багато кашляти та не можу віддихати. Франко ходить і робить доволі багато та й менше баламутить, як перше, бо лиш тоді, як зійде мова на хоробу; жінку віддав тамтого тижня до Кульпаркова, бо вона вже зачала ставати злослива і раз була б його оббила таки добре поліном, якби не обборонив Петро³⁹.

З правдивим поважанем

Волод. Гнатюк

№ 13

Львів, 3.I.1911 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Я дістав нині рукопис⁴⁰ і дякую за нього. Чи не можна би до нього поробити ще деяких рисунків або фотографій? Було би гарно, а кошти покрито б Товариство, бо вони ж не були би великі. Прошу подумати над тим.

Бажаю веселих свят і щасливого нового року та остаю

з правдивим поважанем

Вол. Гнатюк

№ 14

Львів, 20.II.1911 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Малюнки не конечно мусять бути з Мшанця, але й з інших місцевостей на Бойківщині. Може Ви будете коли в Старім Самборі та поговорили б з тамошнім парохом, чи при нагоді якого похорону не можна би поробити фотографій або рисунків з отаких сцен (якби, розуміється, те не дорого коштувало): 1) Мерлець на лаві; 2) Мерця несуть; 3) Читання євангелії; 4) Проца; 5) Гостина по похороні. Якби була ще яка сцена цікавіша, то також її втягнути (прим. коли б домовину везли саньми вліті). Якби се було неможливо, то очевидно стаття обійдеться без малюнків⁴¹.

З правдивим поважанем

В. Гнатюк

№ 15

Львів, 14.XII.1911 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Прошу ласкаво повідомити мене, чи бачили Ви де нерукотворні вила, які не оброблювано, а уживано, і деревляну борону не з робленими зубцями, але з суками. Як де таке чудо є, то його треба змалювати, чи сфотографувати для мене (на мій кошт), а крім того закупити оба предмети до музею.
З правдивим поважанем

В. Гнатюк

№ 16

Львів, 13.II.1912 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Будьте ласкаві прислати мені до «Хроніки» змісти з Ваших праць про візитацію села Ріпник⁴² і про маєтковий стан села Мшанця⁴³.

Будьте ласкаві заглянути також до «Гуцульщини», II, ст. 205—209, де мова про «реваші» (роваші)⁴⁴ і розпитайте, чи вони є в Вашім селі або околиці. Коли є, зберіть їх якнайбільше число (як нема старих, можна зробити нові, коли вони ріжняться між собою) і пришліть до музею на мое ім'я, а я кошти Вам зверну. Крім того, коли вони ріжняться від гуцульських, будьте ласкаві вказати ту ріжницю; якби зібралося на сю тему більше матеріалу, я зладив би про се окрему статейку⁴⁵.

З правдивим поваж[анем]

В. Гнатюк

№ 17

Львів, 7.XII.1912 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Я передав Ваше бажане касієрови і навіть написав асигнату (я сам не урядую, бо вже два місяці лежу хорий), але він заявив, що в найближчій часі нема ніякої надії, щоб він міг що вислати, а навіть на се терміну подати не може.

Як маєте що відповідне до «Етнол [огічних] матеріалів», то будьте ласкаві прислати, бо тепер буде друкуватися збірний том⁴⁶.

Коло мене негаразд так, як тепер у Вас у горах, бо хорую, робити не годен, а праці аж по уха. Біда!

З правдивим поважанем

В. Гнатюк

№ 18

Львів, 2.V.1913 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Будьте ласкаві повідомити мене, чи не знайшло би ся де в Вашій околиці, в горах, помешканє для мене з родиною на липень-серпень. Умови: дві кімнати з кухнею і опалом, постіль (а як можна, то й начине кухонне), близько ріки (бо я не годен ходити) і з деревами коло хати, щоби я вдень міг лежати в холоді; в місци повинна бути почта і повинно воно бути недалеко від залізниці (найбільше дві години їзди) та з не тяжким доїздом; повинно бути також таке, щоб віктуали можна діставати і не по дуже дорогій ціні (бо моя кишеня, як знаєте, не широка), а особливо: молоко, яйці, масло, м'ясо. Писали мені, що в Сянках⁴⁷ є такі помешкання, але по 90 кор [он] місячно без опалу; щось — як у Львові! Я сам хотів би кудись виїхати вже в половині мая, але ще сам не знаю куди, бо найліпше було б їхати там, де вліті була би й родина. Я перехорував цілу зиму та хотів би хоч трохи підреперуватися. Що коло Вас чувати? Як Ваше здоров'я? Що тепер робите?

З правдивим поважанєм

Волод. Гнатюк

№ 19

Львів, 9.V.1917 [р.]

Високоповажаний Добродію!

Дякую дуже за лист і за інформації⁴⁸, та прошу доповнити їх ще мені. Моя родина складається: з мене й жінки, двох доньок, студенток університету і сина, учен [ика] VI кл. гімн [азії]. Крім того, служниця. Друга родина має лише 4 особи. Чому треба мені 2 кімнати, я поясню: Я сам мушу мати окрему кімнату. Ви знаєте, що я хорий, тому я не хочу пересиджувати, а тим більше спати в одній кімнаті з родиною; і що добре роблю, видно з того, що вони всі здорові. Вправді жінка тепер не дуже сильна, бо була хора на жовчеве каміння, але з моєю хворобою не має нічого спільного⁴⁹. Я вправді не лежу в ліжку, але ходити можу лише дуже мало, бо хід і всякий рух мучить мене. Лікар радить мені виїхати вже на червень, а родина може виїхати на липень і серпень; та супроти того, що в Берегах⁵⁰ не міг би я мати харчу, не можу рушатися без родини. А може я міг би якийсь час без родини просидіти в Устріках, коли се не нехлюйне місточко і можна би там харч найти? Прошу розвідати і написати. Так само прошу написати: 1) Чи не знайдеться у двох домах по кімнаті для мене; в одній була би родина, в другій я, і що се коштувало би на 2 місяці? 2) Чи в хаті, де має варитися, є кухня, бо Ви знаєте, що міські люди не вмюють варити в пекарській печі; 3) Чи хата була би з дровами, а як ні, звідки дістав би дров і за кілько? 4) Чи постелі і начиння багато треба би везти, бо тепер трудно дуже возитися з пакунками; 5) Який Стрв'яз⁵¹ там завеликий і чи можна в нім купатися? 6) Чи

є там гриби? 7) До якого повіту село належить, Ліського? Чи в ньому бойки? 8) Прошу дуже розвідати про ціни на продукти, що я писав у попереднім листі, бо мені дуже важно їх знати. Друга родина задоволила би ся одною кімнатою⁵².

Нині вислав я Вам пачку видань від 1814 р. Як Вам бракує чого, напишіть, я постараюся діслати. Байки читайте до ліжка, будете опісля добре спати.

Перепрошую дуже, що Вам клопочу голову своїми справами та й ще певно більше буду клопотати, але інакше трудно. Якби я був здоровий, приїхав би і сам розвідав усе, а потому віз родину, а так...*

З правдивим поважанем

Володимир Гнатюк

ПРИМІТКИ

1. Опісля І. Франко та В. Гнатюк навідувалися до М. Зубрицького в село Мшанець. Зокрема, як твердив син Михайла Зубрицького Володимир, лише в 1904 р. видатний письменник і вчений перебував у його батька більше тижня, приблизно від 18 до 28 серпня, за іншими даними — довше. Окрім участі в роботі відомої експедиції на Бойківщину, І. Франко тоді остаточно викінчував рецензію «Східно-західні непорозуміння: (З приводу книжки Підеша** «Восток и Запад») (уперше надрукована в «Літературно-науковому вістнику» (1904.— Т. 27.— С. 144—173; передрук див.: Франко І. Збір. творів: У 50 т.— Т. 35.— С. 199—223); підготував і відправив відповідь на статтю про його габілітацію, що друкувалася в «Ruthenische Revue», розпочав і завершив коректуру деяких літературних творів інших авторів.

26 серпня того ж року разом з Володимиром Зубрицьким їздили на ярмарок до Лютовиськ (Літовищ). Деякі подробиці з цієї подорожі І. Франко використав для описів пейзажів та ярмарку в Лютовиськах під час підготовки другої редакції повісті «Воа constrictor» (Франко І. Збір. творів: У 50 т.— Т. 22.— С. 148—149).

Тут І. Франко працював і над своїм оповіданням «Батьківщина», яке присвятив визначному українському етнографові, антропологу й археологові Федору Вовкові. Згадав про це і в авторських примітках: «Отсе оповідання, написане літніми місяцями р[оку] 1904, в часі вакаційного побуту в гірських селах Мшанці Старосамбірського і Дидьові Турецького повіту при нагоді етнографічної екскурсії в Бойківщину, в якій супроводив д[октора] Федора Вовка, було восени того самого року друковане в «Киевской старине»» (Франко І. Збір. творів: У 50 т.— Т. 21.— С. 489). Почав працювати автор над «Батьківщиною» у Мшанці, а остаточно завершив у Дидьовій 30 серпня 1904 р.

Навідувався туди й В. Гнатюк, зокрема, в лютому й березні 1899 та 1902 рр. записував фольклор і етнографічні матеріали. Наслідком цього стала праця «Бойківське весілля у Мшанці (Старосамбірського повіту)», опублікована в «Матеріалах до українсько-руської етнології» (далі — МУЕ) (Львів, 1908.— Т. 10.— С. 1—29).

2. Найближча до Мшанця пошта була тоді в Лютовиськах, аж за 14 кілометрів.

3. Мшанець — село, тепер у Старосамбірському районі Львівської області. М. Зубрицький працював там священиком від 17 листопада 1883 до другої половини квітня 1914 р.

4. Шематизм — тут: видані окремими книгами анотовані списки духовенства, відомості про церкви, розміри парафіяльних земель та кількість віруючих.

5. Громницький Сидір (1850—1927) — український громадсько-культурний діяч, адміністратор видавництва газети «Діло», звичайний член НТШ.

6. Йдеться про дослідження М. Зубрицького «Народний календар, народні звичаї і повірки, прив'язані до днів в тижни і до рокових свят (записані у Мшанці Старосамбірського повіту і по сусідніх селах)» (МУЕ.— Львів, 1900.— Т. 3.— С. 33—60).

7. Дійсним членом НТШ Михайла Зубрицького обрано 20 липня 1904 р.

* Крапки в тексті.

** Підеша — псевдонім письменника Андрія Камінського (1873—1957).

8. Названа праця М. Грушевського є складовою частиною його фундаментального дослідження «Історія України-Руси» в 11 томах, 12 книгах. Перше видання згаданого тому випущено в світ у 1905 р.
9. Мова йде про публікацію І. Франка «Матеріали до історії Колівищини: III. Польська поема про уманську різню» (Записки НТШ.— Львів, 1904.— Т. 62.— С. 1—40).
10. Повна назва праці М. Зубрицького така: «Село Мшанець Старосамбірського повіта: Матеріали до історії галицького села» (Записки НТШ.— Львів, 1906.— Т. 70, кн. 2.— С. 114—167; Т. 71, кн. 3.— С. 96—133; Т. 74, кн. 6.— С. 93—128; 1907.— Т. 77, кн. 3.— С. 144—170).
11. Повна назва праці М. Зубрицького така: Пачкарство бакуну (тютюну) в горах у Галичині в ХІХ ст. // Науковий збірник, присвячений професорови Михайлові Грушевському учениками й прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894—1904).— Львів, 1906.— С. 409—432.
12. Повна назва праці М. Зубрицького така: Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині // МУЕ.— Т. 10.— С. 69—76.
13. Шухевич В. Гуцульщина.— Львів, 1899—1908.— Ч. 1—5.
14. Див. примітку 12.
15. Вовк Федір (17.III.1847—29.VI.1918) — український археолог і етнограф, дійсний член НТШ. У 1904 р., під час експедиції на Бойківщину, гостював у Михайла Зубрицького в Мшанці. Див. також примітку 1.
16. Джиджора Іван (9.II.1880—22.IV.1919) — український історик, дійсний член і бібліотекар НТШ. Докладніше про нього див.: Лотоцький О. Некрольоги: 2. Іван Джиджора // Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка у Львові.— Львів, 1920.— Ч. 63—64.— С. 54—56.
17. Франко І. Громадські шпихліри і шпихліровий фонд у Галичині 1784—1840 рр. // Українсько-руський архів.— Львів, 1907.— Т. 2.
18. Через кілька років В. Гнатюк опублікував працю «Купання і палення відьм у Галичині» (МУЕ.— Львів, 1912.— Т. 15.— С. 178—201).
19. М. Зубрицький виконав це та інші подібні прохання В. Гнатюка. «Справоздане з Музея за час від 1 мая до 31 серпня 1909 р.» повідомляло: «В сім часі даровано або закуплено до музею такі річі: [...] Від о. М. Зубрицького — два образи, «Страшний Суд» і «Св. Миколай», модель бойківської хати, бойківська ноша на два манекіни» (Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка у Львові.— Львів, 1909.— Вип. III, ч. 39.— С. 45). Продовжував збирати етнографічні предмети й пізніше. У «Справозданні з музею за місяці май—серпень 1913 р.» (Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка.— Львів, 1913.— Вип. III, ч. 55.— С. 21) констатувалось: «Одержано через о. М. Зубрицького зі Старого Мшанця*. 319—321) ламавка, мечик, лапка до лапання льну і конопель; 322—323) висікачка-мечик, лапка до висікання паздир'я з льону й конопель; 324) щітка до чесання прядива; 325) куделя з прядивом; 326) веретено при куделі; 327) мотовило до мотання прядених ниток; 328—330) віники, ключки, ків від в'язки; з в'язок звивають нитку з мотовил на ціві; 331—332) шпуляр, патак (колісце на залізнім дроті, скринка); 333) бич до обертання шпуляра; 334) цівка велика, вкладається на шпуляр; 335) драбинка, на неї вкладаються цівки, зняті зі шпулярів; 336) сновальниця до сновання пряжі; 337) огнива — прикладаються до сновальниці; 338—396) предмети під сими числами всі разом творять великі старі кросна».
20. Гарматій Лука (30.X.1866—31.X.1924) — український етнограф і освітній діяч, звичайний член НТШ. Протягом багатьох років активно співпрацював з автором листа. В. Гнатюк присвятив йому свою працю «Лука Гарматій і його спомини про М. Коцюбинського» (Львів, 1925).
21. Голови — село, тепер у Верховинському районі Івано-Франківської області.
22. Зміст прохання див. у листі № 10.
23. Чарнецький Стефан (1599—1665) — польський військовий діяч, один з керівників придушення українського національно-визвольного руху. Його іменем польська бюрократія у Львові назвала вулицю, на якій були будинки, куплені НТШ.

* Тут закралася неточність. Повинно бути — Мшанця.

24. Кревецький Іван (1883—1942) — український історик, дійсний член НТШ.
25. «Дністер» — українське страхове товариство (1892—1939).
26. «Народна Торговля» — перша українська споживча кооперація в Галичині, заснована 1883 р.
27. «Просвіта» — культурно-освітня громадська організація (1868—1939), спочатку виникла у Львові, потім поширилась і в Східній Україні та Канаді. У Західній Україні відновлена 1990 р. У 1991 р. Товариство української мови перейменоване у Всеукраїнське товариство «Просвіта».
28. «Видавнича Спілка», «Українсько-руська видавнича спілка» — громадська видавнича організація, заснована М. Грушевським 1898 р. у Львові за активної участі І. Франка та В. Гнатюка. «Спілка» діяла до 1917 р. і видала понад 300 книг, переважно кращих надбань української літератури.
29. «Літературно-науковий вістник» — загальноукраїнський щомісячний журнал (1898—1939), заснований НТШ у Львові замість «Зорі».
30. Павлик Михайло (17.IX.1853—26.I.1915) — український письменник і громадський діяч, дійсний член НТШ.
31. Томашівський Степан (1875—1930) — український історик, публіцист і політичний діяч, дійсний член і від 1913 р. заступник голови НТШ.
32. Людкевич Станіслав (24.XII.1879—10.IX.1979) — український композитор, музикознавець і фольклорист, дійсний член НТШ.
33. Колесса Філарет (17.VII.1871—3.III.1947) — український композитор, музикознавець і фольклорист, дійсний член НТШ.
34. Грушевський Марко — український священик, був звичайним, але дуже діяльним членом НТШ, збирав етнографічні та фольклорні матеріали. Його записи з Південної Київщини опрацював і видав у двотомнику «Дитина в звичаях і віруваннях українського народу» Зенон Кузеля (МУЕ.— Львів, 1906.— Т. 8.— 143 с.; 1907.— Т. 9.— 144 с.).
35. Статті про гуцульський похоронний обряд серед публікацій М. Зубрицького не виявлено. Очевидно, вона залишилася недрукованою.
36. Пораду В. Гнатюка М. Зубрицький виконав. Про це свідчить його праця «Похоронні звичаї й обряди в Мшанці і сусідніх селах Старосамбірського і Турчанського повіта» (Етнографічний зб.— Львів, 1912.— Т. 31—32.— С. 211—226).
37. Питання про переклад німецькою мовою українського слова «ходаки» виникло після того, як М. Зубрицький надіслав до Етнографічного музею в Базелі цей вид взуття. Директор згаданої інституції професор Е. Гофман-Краєр просив українського вченого в'яснити загадку, але в доступних тоді словниках відповідного німецького лексичного терміна не знайдено. Докладніше про ці взаємини з Е. Гофманом-Краєром див.: Зубрицький М. Етнографічний музей в Базелю в Швейцарії і мої з ним зносини // Діло.— 1912.— 5 жовт. Окрім того, в автора цих приміток зберігається 12 листів Е. Гофмана-Краєра до М. Зубрицького.
38. Желехівський Євген (24.XII.1844—18.II.1885) — український лексикограф і фольклорист, автор «Малорусько-німецького словаря» (1886.— Т. 1—2).
39. Франко Петро (1890—1941) — український письменник, учений і педагог, син Івана Франка, звичайний член НТШ.
40. Очевидно, йдеться про працю М. Зубрицького «Похоронні звичаї й обряди в Мшанці і сусідніх селах Старосамбірського і Турчанського повіта». Див. також примітку 36.
41. До згаданої в попередній примітці праці М. Зубрицький подав ілюстрації двох видів домовин.
42. Зубрицький М. Канонічний огляд парохії Ріпник в Короснянськiм деканатi в Галичинi в 1780 р. // Записки НТШ.— Львів, 1912.— Т. 107, кн. 1.— С. 119—128.
43. Повна назва праці М. Зубрицького така: Маєтковий стан селян у Мшанці Старосамбірського повіта в 1910 р. // Студії з поля суспільних наук і статистики.— Львів, 1912.— Т. III.— С. 1—6 і таблиця (пагінація окрема).
44. Реваші (роваші, раваші) — див. примітку у вступній частині цієї публікації.

45. В опублікованих досі бібліографічних покажчиках наукових праць В. Гнатюка таке дослідження не згадується.

46. Ніяких дотичних матеріалів М. Зубрицького досі не вдалося виявити. Очевидно, він і не надсилав їх В. Гнатюкові.

47. Сянки — село і залізнична станція, тепер Турківського району Львівської області, майже на межі Галичини і Закарпаття.

48. М. Зубрицький, відповідаючи на листа В. Гнатюка за 30 квітня 1917 р., якого наразі не вдалося знайти, повідомляв про ті умови і приміщення, що їх можуть надати йому для відпочинку мешканці Берегів-Долішніх. Докладніше про це див.: Лист М. Зубрицького до В. Гнатюка від 4 травня 1917 року // ЛНБ АН України, від. рукописів, ф. 34, спр. 226, арк. 9—11.

49. В. Гнатюк хворів на туберкульоз. Докладніше про це див.: Мушинка М. Володимир Гнатюк: Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства. — Париж; Нью-Йорк; Сідней; Торонто, 1987. — С. 58, 59—63, 66—67.

50. Береги, власне, Береги-Долішні — село біля Устріків, тепер у Польщі. Там жив і працював М. Зубрицький від другої половини квітня 1914 р. У тому ж селі він помер 8 квітня 1919 р. і похований там же.

51. Стрв'яж — інша назва річки Стривігор, лівої притоки Дністра.

52. М. Зубрицький 22 травня 1917 р., доповнюючи відомості про можливі умови відпочинку В. Гнатюка в Берегах-Долішніх, писав: «От що я довідався. В Устріках є Вол. Головчук, книговець при нашій фінансовій інституції. Він найшов в Устріках на селі одну комнату, але переходить через другу (алькір). Саме місточко лежить над потоком, а трохи дальше попід гору сидять селяни-рільники і ті хати звуть селом. У місточку самім не можна Вам сидіти. Харч би давала Вам інша особа у місточку, там і Головчук їсть, а платить денно 3,50 к[орон]. Вам би міг хто доносити.

У Берегах нема близько другої комнати коло тої, що я про ню писав. У тих домах, що я згадував попередно, є комната і кухня, але то далеко, буде над 1 км дороги. Тож не знаю, чи могли би Ви так далеко сидіти від родини. Саме помешкане не було би дороге, бо ту тепер не винаймають посторонним людям. Кухня є у тій хаті, про яку я писав. Газдиня дров не має, для себе носить на плечах з камерального ліса. Тепер робить її син на тартаку в Устріках і за те дістає на 2 неділі 1 м³ обрізків. Можна і при тім варити. Впрочім дрова дістанете дешевше, як у Львові, відступить котрий газда, або привезе з ліса. Постіль треба мати всю, а з кухонного начиння — тарелі, ложки, вилки, ножі та ще яку ринку, газдиня дешео має, як горці, горнята. Стрв'яж ту ще малий, але калабаню до купели можна найти. Гриби бувають, звичайно виносять селяни до Устрік, треба би пильновати на дорозі і купувати, або іти в ліс і збирати. Ваші діти молоді, можуть рано встати і гайда у ліс, поки ще лісний вийде з дому.

Береги Дол[ішні] належать до Ліського пов[іту] і дотикають Добромільського. Сусідне село Коросно коло Хирова належить до Добромиля. Чи тутешні люди зачисляються до бойків, не скажу, бо дотепер ще ніхто не вичислив тих ціх, по яких би можна бойків пізнавати, а, як самі знаєть, ніхто з наших людей тою назвою себе не називає, бо уважає її лайливою. Ту носять люди вліті полотнянки, чого не подиблете у горах Старосамбірського, Турецького, Ліського і пр[очих] повітів.

Ціна харчів

100 к[р] бульби — 15—24 кор[они].

Разова мука пшенична — 1 к[р] — 50 с[отиків].

Цукор — 1 к[р] — 1,22 к[орони].

Яйця — 1 шт. — 29 с[отиків].

Літра молока — 60 с[отиків].

Масло — 1 к[р] — 14 кор[он].

Вепрове м'ясо — 1 к[р] — 7 к[орон].

Волове м'ясо — 1 к[р] — 5,60 к[орони].

Всього іншого матеріалу нема так само, як у Львові, а може там скорше що дістане[те]. Посилку книжок я відобрав, дуже красно Вам дякую за труд.

Здоровлю Вас сердечно.

М. Зубрицький».

З М І С Т

Від редакторів тому 5

С Т А Т Т І

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Степан МИШАНИЧ. Один із підрозділів українських народних дум	10
Володимир БУРЯК. Естетичний аспект форм індивідуального самовираження сучасної фольклорної пам'яті (На матеріалі півдня України)	33
Роман КИРЧІВ. Сподвижник «Руської трійці» фольклорист Іван Бірецький	45
Іван СЕНЬКО. Пісня про скасування панщини	63
Надія СУПРУН. Етномузикознавча діяльність Гната Хоткевича	77

ЕТНОГРАФІЯ

Роман РАДОВИЧ. Особливості народного житла південно-західної частини Волині (Друга половина ХІХ—початок ХХ століття)	95
Архип ДАНИЛЮК. Господарські будівлі на Поліссі кінця ХІХ—початку ХХ століття	105
Софія БОНЬКОВСЬКА. Художні традиції гуцульського мосяжництва	115
Ганна САВЧУК. З історії українських жіночих прикрас	127
Богдан ЯРЕМКО. Виготовлення традиційних карпатських народних флейт	137
Михайло ГЛУШКО. Етнографія бойківського лісосплаву	155
Григорій ДЕМ'ЯН. Маловідомі сторінки життя і наукової праці Михайла Зубрицького	172
Мирослав МОРОЗ. Етнографічна діяльність Раймунда Кайндля	197
Йосип ДЗЕНДЗЕЛІВСЬКИЙ. Нестор Малеча — етнограф, фольклорист, філолог	206
Зоряна БОЛТАРОВИЧ. Оскар Кольберг і Україна	219

М А Т Е Р І А Л И

Галицькі казки в запису початку 30-х років ХІХ ст.— Михайло ВОЗНЯК	233
Зв'язки Івана Франка з Австрійським народознавчим товариством. Маловідома рецензія на працю Володимира Шухевича «Гуцульщина» — Мирослав МОРОЗ	271
Невидана стаття Юрія Павловича з історії примітивного транспорту.— Михайло ГЛУШКО	284
Листи Володимира Гнатюка до Михайла Зубрицького.— Григорій ДЕМ'ЯН	293
Листування Климента Квітки і Філарета Колесси.— Роксоляна ЗАЛЕСЬКА, Анатолій ІВАНИЦЬКИЙ	309

З ІСТОРІЇ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА імені Т. ШЕВЧЕНКА

Етнографічні колекції Музею НТШ.— Таїсія ГОНТАР	417
---	-----

К Р И Т И К А І Б І Б Л І О Г Р А Ф І Я

Роман КИРЧІВ. Мушинка Микола. Володимир Гнатюк: Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства.— Париж; Нью-Йорк; Сідней; Торонто, 1987.— 332 с.— (Записки НТШ: Праці філол. секції; Т. 207)	431
Олег КУПЧИНСЬКИЙ. Етнографія і фольклористика на сторінках «Українського архіву» (1960—1989; Т. 16—51)	434
Зоряна БОЛТАРОВИЧ, Роман КИРЧІВ. Етнаграфія Беларусі: Енциклопедія.— Мінск: Беларуская савецкая енциклопедія імя Петруся Броўкі, 1989.— 576 с.	446
Роман ЧМЕЛИК. Городенщина: Історично-мемуарний збірник / Ред. Михайло Г. Марунчак.— Нью-Йорк; Торонто; Вінніпег, 1978.— 870 с.— (Укр. архів; Т. 33)	448
Григорій ГРАБІВСЬКИЙ. Бойківщина: Монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту / Ред. і голова ред. колегії Мирон Утриско.— Філадельфія; Нью-Йорк, 1980.— 521 с.— (Укр. архів; Т. 34)	451
Список ілюстрацій	454
Зміст українською мовою	456
Зміст англійською мовою	457